

هشدار به بانک‌های دولتی

دکتر سید احمد میرمطهری

در پی چند سال رشد شگفت‌انگیز نقدینگی در اقتصاد ایران، طی هشت ماه سال جاری، نرخ رشد نقدینگی بسیار اندک بوده و به نظر می‌رسد که به ارقامی بیش از ۲۰ درصد نرسد. اتخاذ سیاست‌هایی برای محدود ساختن رشد نقدینگی از آن رو بوده که رشد مهیب عرضه پول طی سال‌های گذشته، تورم سنگینی را بر اقتصاد ایران تحمیل کرده است. براین اساس، در سال جاری، بانک مرکزی برای مقابله با تورم، چاره‌ای جز اتخاذ سیاست‌های انقباضی نداشته است. به موازات این سیاست‌ها، حجم سپرده‌ها نزد بانک‌های دولتی نیز طی همین دوره کاهش یافته است. مجموع این دو، منجر به محدودیت منابع برای اعطای تسهیلات شده است، اما فراموش نکنیم که محدودیت منابع، صرفاً به این دو دلیل نیست و یکی از علل اصلی محدود شدن منابع در دسترس بانک‌های دولتی، سیاست‌های آسانگیرانه‌ای است که طی سال‌های اخیر این بانک‌ها در اعطای تسهیلات دنبال کرده‌اند. بارزترین نشانه ناکارآمدی سیاست اعطای تسهیلات بانک‌های دولتی هم ذخیره‌گیری‌های ناکافی نسبت به وام‌های سوخت شده است. به عبارت دیگر، مشکل نقدینگی کنونی بانک‌های دولتی، از سویی، به سبب سیاست‌های انقباضی ناگزیر بانک مرکزی بوده و از سوی دیگر، ناشی از کاهش حجم سپرده‌ها نزد بانک‌های دولتی و سیاست‌های نادرست اعمال شده در ارایه تسهیلات است که منجر به حجم بالای مطالبات معوق بانکی، وام‌های سوخت شده و مشکوک‌الوصول نسبت به کل تسهیلات اعطایی بانک‌ها شده است. قطعاً چشم‌انداز بروز کساد و رکود و کاهش نرخ رشد فعالیت‌های اقتصادی، دامنه وام‌های مشکوک‌الوصول را گسترده‌تر خواهد کرد.

درست در چنین شرایطی است که به نظر می‌رسد بانک مرکزی، با هدف تأمین منابع مالی ضروری برای بانک‌ها، در سیاست‌های قبلی خود در زمینه انتشار نقدینگی، بازنگری کرده است. اعطای پنج هزار میلیارد ریال خط اعتباری جدید برای طرح مسکن مهر، پذیرش اوراق مشارکت و قبول مطالبات بانک‌ها از دولت به عنوان وثیقه و براساس آن، انتشار ۲۰ هزار میلیارد ریال پول تازه در اختیار بانک‌های دولتی و علاوه بر آن، ارایه ۶۰ هزار میلیارد ریال دیگر به این بانک‌ها، نشانه‌های گشایش نسبی در سیاست‌های انقباضی بانک مرکزی است.

اکنون که بانک مرکزی به دنبال آن است که برای برون‌رفت اقتصاد از بن بست رکود، سیاست‌های انقباضی را تسهیل کند و نقدینگی لازم را در اختیار بانک‌های دولتی قرار دهد، صرف نظر از انتقادهایی که به این سیاست وارد است، آنچه بیش از هر زمان دیگر ضروری است، وام‌دهی براساس معیارهای درست اقتصادی است، در غیر این صورت، پس از مدتی، بحران کنونی نقدینگی به مراتب تشدید خواهد شد. این در شرایطی است که هم اکنون ساختار عملیاتی و مالی بانک‌های دولتی در وضعیت قابل قبولی قرار ندارد. ساختار ناکارآمد، هزینه‌های عملیاتی و ذخیره‌گیری ناکافی نسبت به وام‌های سوخت‌شده، بارزترین نشانه‌های این بیماری است. افزایش نسبت وام‌های سوخت‌شده در شبکه بانکی و افزایش نسبت وام‌های اعطا شده به سپرده‌ها، همه گویای ارایه غیرمحتاطانه تسهیلات از سوی شبکه بانکی در سال‌های گذشته است. در چنین شرایطی، استمرار چنین سیاستی، نه تنها با رشد نقدینگی بر تورم موجود دامن می‌زند، بلکه از میزان اعتماد عمومی نسبت به شبکه بانکی دولتی می‌کاهد و در عمل می‌تواند این بانک‌ها را با تهدیدات و مخاطرات مهلک مواجه سازد. منبع: سایت رستاک به نقل از دنیای اقتصاد

در سال جاری، بانک مرکزی برای مقابله با تورم، چاره‌ای جز اتخاذ سیاست‌های انقباضی نداشت.